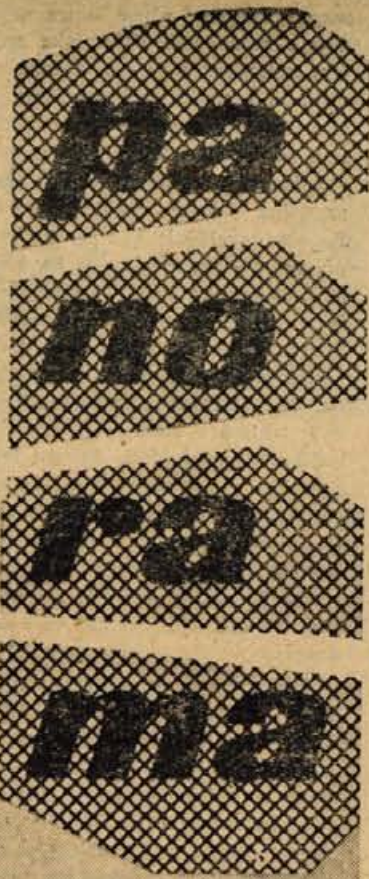
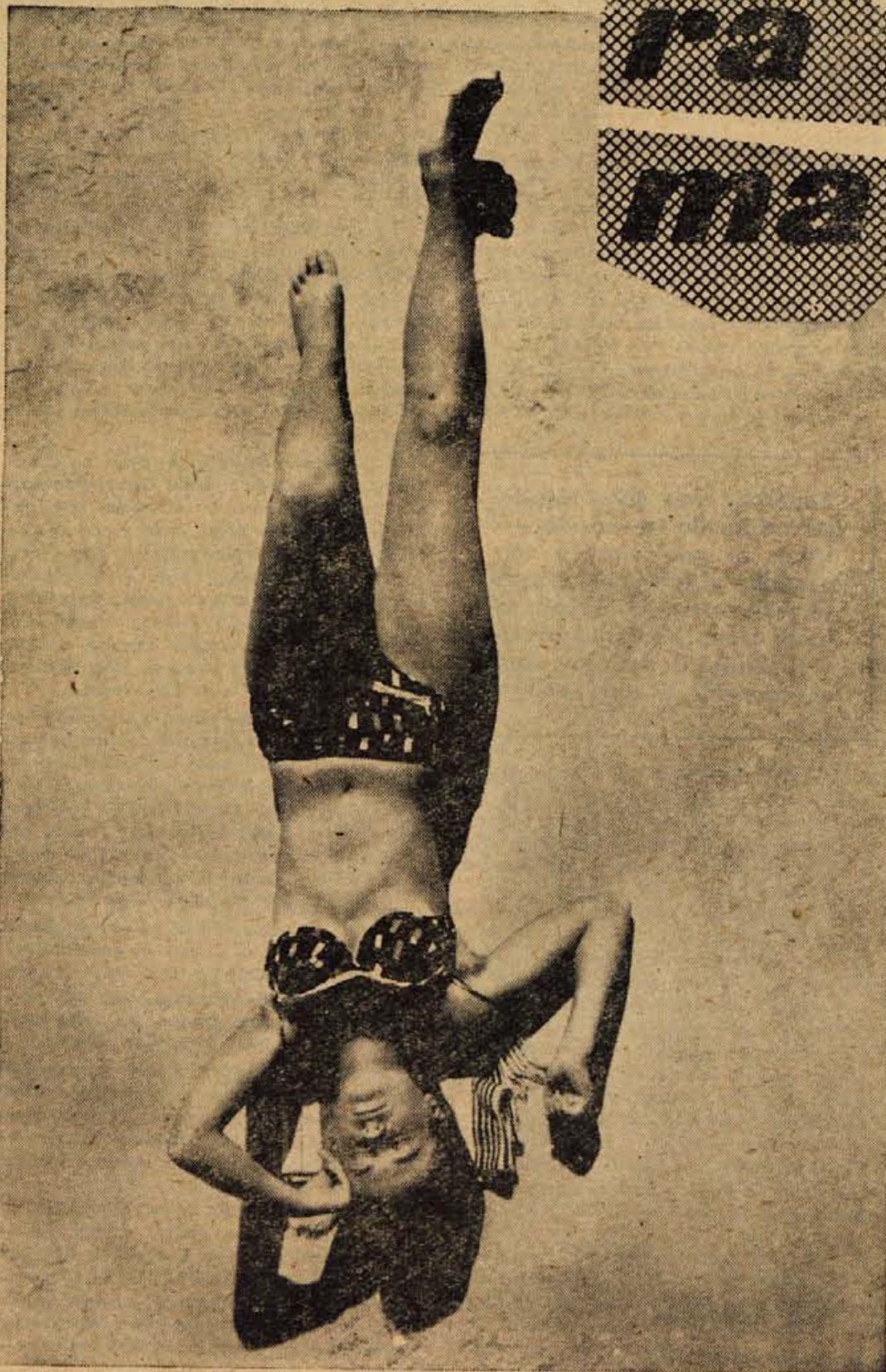

Na 6. strani CULE POKORNI NA BLEDU

KRANJ IN DOLGČAS

Zdaj, ko ni več sejma, pravijo, zdaj bo pa dolgčas! Kranj, pravijo, je sploh zelo dolgočasno mesto. Mrtvo in pusto posebno v teh vročih poletnih dneh, ko so dopusti in ko je pol ljudi na morju ali v planinah. Preprosto in kratko — nimaš se kam dati! Restavracija Park z vedno istimi obrazi ob vrčku piva in s pogledom na cesto s fički in avtomobili in s spet vedno istimi sprehajalci; »mestna« spet z vedno istimi obrazi ob »kofetu«. Evropa spet isto, le da so zdaj tam še Holandci, pa Jelen, Mayr... Potem je še cesta, kranjski korzo, od Centra do cerkve pa nazaj, enkrat, dvakrat, vse popoldne... Pogosto zdaj, po zaključku sejma, slišimo, da bo v Kranju spet dolgčas. Posebno mladi o tem govorijo. Res je, da drugam nimajo iti kot v gostilno. Ostanje še kino, kjer je v teh vročih dneh tako vroče, da greš kvečjemu enkrat v štirinajstih dneh, dokler ne pozabiš, kako si se zadnjič potil, pa cesta. Pa še morda kopalnice, če je lepo vreme, Kokra, če ni premrzla, pa sprehodi v okolico... ampak kdo se danes še sprehaja po lepi naravi zato, da bo gledal rože in poslušal ptičje petje? Nobenega plesa ni, nikjer ničesar, kar bi poživilo enolično vročino teh dni. Kaj o tem misli turistično društvo? Kaj mladinska organizacija? Sicer pa, kajne dragi Kranjčani, je pa Bled blizu, pa Ljubljana, tudi morje ni tako daleč, razen tega pa so čisto blizu, v Loki in Tržiču, nekake večerne igre na prostem, ki imajo zelo veliko obiskovalcev, če jih dež ne zmoti. Pa fičkote imamo, pa si poiščemo kraj, kjer ni dolgčas. V Kranju je pa le res dolgčas!

U KRAN GA PA ORNK ŠPILAJA

Je pršu eden iz Loke pa se je ustavu u Kran pret Prešernam pa ga je uprašu, zakaj se tak žalastn drži. Franc j mal griva strisu pa j djau:

»U Lok maja flitkane igarce, u Tržič se greja Zala, tud na Jesenicah špilaja, u Kran sa pa use zašpilal.« Slani

(Pojasnilo: Tale »vic« mi je povedal Ločan, zato je Prešeren v njem tudi spregovoril v loškem dialektu, čeprav kot pristen Gorenjec bolj slabo. Naj mu, prosim, bralci oprostijo.)

U BOLI- VIJSKE ANDE

BUENOS AIRES

Zgodaj, 10. julija, se zbudimo, ko plovemo po več kilometrov širokem ustju reke La Plata proti Buenos Airesu. Ozračje je občutno hladneje, noči daljše — ko pri nas v novembru. Dva dneva vožnje od Santosa sem smo imeli slabo vreme in morje, slabše kot na poti iz Ria v Santos. Sicer pa je ta del pomorščakom znan po tem. Noči smo slabo prespali posebno predzadnjo, ko smo imeli močan veter v pramec. K večjemu »užitku« je pripomogla tudi skoraj prazna ladja, kajti oddala je že domala ves tovor in le v Santosu so dodatno naložili 300 ton banan za Argentino. Tudi to ni zaleglo, da so vse tanke napolnili z vodo in jo tako dodatno obremenili. Kadar je šla ladja čez val, je kar škrtalo. Vkljub temu pa se nismo več tako slabo počutili. Skoraj smo se privadili tem morskim nevšečnostim in tako smo zadnja dva dneva že pripravljali prtljago za izkrcaje.

Sedaj se bližamo koncu naše morske poti! V tem času smo za pet ur prestavili naše ure nazaj. Kmalu se pokažejo od jutranjega sonca obzarjeni nebotičniki največjega južnoameriškega mesta. Plovemo zelo počasi, ker je morje plitvo in plovna pot je točno začrtana s boami. Pred pristaniščem nas pričakata dva vlačilca, ki ladjo obrizgavata z vodo iz vseh razpoložljivih brizgalk kot da bi ladja gorela. Sprašujemo se, kaj naj to pomeni? Razkuženje ali pa gasilske vaje? Pa zvemo, da je to običajen pozdrav. Res, prav svojstven!

Nato nas vzlečejo v staro pristanišče skozi prehod komaj nekaj metrov širši kot je ladja. Po pristanku se na ladjo vsuje truma carinikov, predstavnikov policijskih oblasti in številni jugoslovanski izseljenci, ki so pričakovali prihod »Ljubljane«. Slednji vedno v velikem številu pričakujejo prihode naših ladij želeč slišati novice iz stare domovine, kar je edinstven primer. Še nedavno je sprejelo in obiskalo vsako našo ladjo tudi po več sto izseljencev, ki so prišli tudi iz notranjosti dežele. V zadnjem času pa so oblasti uvedle strožje ukrepe, vendar se njih število ni bistveno zmanjšalo. Razgovarjamo se s tistimi, ki so nas dočakali. Zelijo zvedeti vse mogoče — kako je doma, kako živimo, poznamo tega ali

onoga? Vprašanj ni ne konca ne kraja. Pripovedujejo nam svoje življenjske zgodbe in o svojem sedanjem življenju. Večina ni zadovoljna z njim in s trenutnimi razmerami v novi domovini. Argentina je izredno bogata dežela. Vsega ima na pretek, izkoriščanje pa je slabo. Delovna storilnost je majhna in Jugoslovane smatrajo za dobre delavce. Prebivalci so večinoma belci. Prvotne prebivalce so osvajalci dežele skoraj popolnoma iztrebili in le na severu dežele živi še nekaj preko 100.000 Indijancev. Vse bogastvo je v privatnih rokah posameznikov in raznih družb. Veliko je revežev, ki živijo v najprimitivnejših pogojih zlasti na periferiji mesta in na deželi. Skoraj polovica prebivalstva Argentine živi namreč v Buenos Airesu, ki ima preko 5 milijonov prebivalcev. Mnogo izseljencev si želi povratka v domovino, kajti le redki izmed njih so uspeli v novi domovini. Nekatere zadržujejo ti ali oni vzroki in v njih pripovedovanju razberemo silno domotožje. Drugi spet z zadovoljstvom pripovedujejo, da so se že odločili, da prej ali slej obiščejo ali se vrnejo v staro domovino.

Ker nimamo še argentinskega potnega dovoljenja, nam ni dovoljen izhod iz pristanišča. Ostati moramo na ladji. Popoldne nam odpelje prtljago — tudi osebno — na carino in le nekaj najnujnejših potrebščin nam uspe zadržati. Zagotovijo nam, da bomo pri odhodu iz Buenos Airesa lahko dobili osebne stvari nazaj. Vsi nas plašijo s pogostimi krajami, ter počasnim urejanjem carinskih in policijskih oblasti. Bojimo se, da do torika zvečer, ko je predviden naš odhod, ne bo vse urejeno. Iz Buenos Airesa vozi namreč le dvakrat detensko vlak v La Paz,

Popeljejo nas skozi mesto ter na kosilo in večerjo. — Vmes se poslovimo z vso posadko »Ljubljane«. Vsem je težko pri srcu! Nešteto lepih trenutkov smo preživeli skupaj in dodobra smo se spoznali že med seboj.

Bolivijo. Vse to nas spravlja v slabo voljo. K sreči bomo do tedaj še gostje ladje, ki nato odpluje po reki navzgor v 200 milj oddaljeno mesto Rosario, kjer bo natovorila 4000 ton žita. K sreči smo obdržali igralne karte. Tako nam vsaj ne bo dolgčas!

Naš »hišni zapor« je pravzaprav celo zanimiv. Ves čas se zanašamo na svojo srečo, da bo vse pravočasno urejeno in da bomo dobili vse naše stvari v redu nazaj. Naslednji dan po pristanku nas obiščejo predstavniki našega veleposlaništva in nam obljubijo vso pomoč, kar utrdi naše upanje. Isto nam zagotovi tudi ladijski zastopnik, ki ima pač največ dela in oprava z nami. S svojim obiskom nas počasti tudi naš veleposlanik tov. Boje s svojo družino. Dalj časa se prijetno razgovarjamo z njim. Podrobno se zanima za našo pot in naše cilje. Stalno po nas obiskujejo številni izseljenci Slovenci in v razgovoru z njimi prebijemo največ našega časa. Zlasti v nedeljo, 12. julija, jih je vse polno. Pravo romanje! Toda kar naenkrat jih ne puste na ladjo. Stojijo na pomolu in si z radovednostjo ogledujejo »Ljubljano«. Ko jih tako opazujemo, ugotovimo, da nikakor ne morejo zatajiti svojega narodnostnega porekla, čeprav so nekateri že 30 in več let od doma. Klobuki, obleka, obrazi — sami »Kranjski Janezi«! Šele po daljšem času

in posredovanju omilijo prepoved. Razgovarjamo se s številnimi izmed njih in komaj zadostimo njihovi radovednosti. Drugi si zopet le ogledujejo ladjo, malo prisluhnejo in se končno poslovijo. Tudi mi smo radovedni in zvemo še marsikaj iz njihovega življenja. V Argentini je okrog 150.000 Jugoslovancev izseljencev, od tega kakih 50.000 Slovencev, največ Primorcev. Zelo strogo se ločijo med seboj stari, predvojni, ekonomski izseljenci, ki simpatizirajo z našo državno ureditvijo in budno spremljajo razvoj nove Jugoslavije, in povojni, večinoma politični izseljenci, ki še vedno močno pretiravajo s svojim političnim prepričanjem. Ti uživajo tudi vso podporo tukajšnjih oblasti. Obe skupini imata tudi svoj časopis, svoja društva, krožke in klube. Sicer pa pridno negujejo svoj materinski jezik in tudi večina njihovih otrok, rojenih že v tujini, ga obvlada, kot nam pripovedujejo »stari«, s katerimi smo pač največ v stiku. O tem se prepričamo tudi sami. Mnogi redno prejema iz domovine revijo Rodno grudo in Izseljenski kolekar, kar prebirajo z vso pozornostjo. Zal se ne moremo odzvati številnim povabilom, niti ne moremo imeti predavanja, ki imamo pripravljene za njih. Mogoče bomo ob povratku bolj »svobodni«?

Dan pred odhodom iz Buenos Airesa nas ladijski zastopnik pelje na carino. Po dolgem prigovarjanju že mislimo, da je vse urejeno, pa se nenadoma vse znova zamota. Praznih rok se vrnemo nazaj v »zapor«. Zvečer nam sporoče končno, da imamo policijsko dovoljenje za potovanje preko Argentine, toda naše potne liste so obdržali in dobili jih bomo šele na meji. Vseno proslavimo veselo novico v mestu skupaj z nekaterimi oficirji z ladje.

14. julija dopoldne smo že zopet na carini. Tokrat uspemo, toda le delno! Darovati moramo nekaj zavitekov cigaret in »skrivoma« lahko pobereмо iz kovčkov nekaj stvari preden jih zapečatijo. Sam izkoristim priliko in »izmaknem« svoj fotoaparatus in nekaj filmov. Pri pregledovanju opreme, ugotovimo, da manjka le polivinilska kanta. Vse ostalo je zaenkrat v redu! Nato nastane problem pravočasne odpreme vseh naših dobro zapečatenih stvari na vlak. Skromno darilo razvozlja tudi ta gordijski vozil!

Popoldne prebijemo skupaj z zastopniki veleposlaništva in nekaj časa tudi z veleposlanikom. Popeljejo nas skozi mesto ter na kosilo in večerjo. Vmes se poslovimo z vso posadko »Ljubljane«. Vsem je težko pri srcu! Nešteto lepih trenutkov smo preživeli skupaj in dodobra smo se spoznali že med seboj. Vsi nam želijo srečno pot in veliko uspehov! In ko stojimo na pomolu, nam ladijska sirena zatuli zadnji pozdrav!

Ob pol devetih zvečer se na postaji Retiro, natovorimo na vlak, ki nas bo popeljal proti cilju. Vsi smo zadovoljni, tudi zastopniki veleposlaništva in ladje, saj so z nami imeli posla čez glavo. Mi pa smo jim hvaležni, da so uspešno rešili naš problem, ki je baje edinstven!

Točno ob napovedanem času se premakne vlak. Do zadnjega sedeža je napolnjen in vključ pravočasni rezervaciji smo ostali brez enega sedeža. Bo že, samo da potujemo! Več kot eno uro se vozimo skozi Buenos Aires, o katerem nam ostane le bežen spomin — mesto, ki ga 10, 20 in celo več kilometrov dolge ulice razdeljujejo na kvadre, kjer je po ulicah in širokih avenijah le enosmeren promet in kjer vseeno velja pravilo »vozi kakor veš in znaš«, mesto veličastnih spomenikov raznim generalom, mesto z bučnimi reklamami vseh vrst, mesto jedcev mesa, mesto, kjer vse opraviš z besedo »manana, manana« — jutri, jutri!

Dr. IVO VALIČ

(Nadaljevanje in konec)

Ceprav so Kitajci v tretjem stoletju in verjetno še prej prodirali skozi to obljubljeni deželo po pogorju Tian Shan in veljali za najbolj kulturni razred, je vseeno niso mogli zavzeti. Vladali so ji samo nekaj manj kot pet stoletij.

Prvi, ki je raziskoval in odkrival posebnosti malo znane dežele — osrčje Azije, je bil Marco Polo. Prilika se mu je ponudila na njegovi poti h kitajskim svilenim palačam: ko se je vrnil, je pripovedoval o ljudeh, ki prebivajo v teh pokrajinah in o njihovem osamljenem svetu.

Spremeniti se ni dalo nič. Nikjer ni bilo ničesar, kar bi spremenilo počasen velblodov korak ali skrajšalo razdalje, ki jih je bilo treba prepotovati: ni bilo ne ladij in ne cest, po katerih bi se jim počasi približala naprednejša civilizacija.

Ljudje, ki so živeli na bregovih rek in ob njihovih izlivih, kjer je blaten rečni tok odtrgal ogromne kupe bogate aluvijalne zemlje, so si zgodaj omislili namakanje izsušenih polj. Tod so zgradili svoja mesta — bazarje in trgovska središča, razen tega pa so se veliko posvečali poljedelstvu. V rodovitnejših dolinah hribovite pokrajine so bila domovanja nomadov in lovcev. Na ravninah je puščavski svet, poln nemirnega peska, onemogočil vsakršni napredek, toda ljudje so vedno nekje našli profiutež, s katero so se ohranjali.

Za isto pot, ki jo karavana napravi v enem mesecu, potrebuje avtomobil en dan

19. stoletje je spremenilo njihovo prihodnost. Leta 1868 so se Rusi začeli resno zanimati za lastnosti dežele in jo osvajat s svojimi armadami. Iz mnogih bitk so morali z zastavo zmagovalcev preden je zadnja velika oaza — mesto Samarkand klonilo in se vdalo njihovi premoči. S to poslednjo zmago so si pridobili nadzorstvo nad vsem zahodnim ozemljem, tja do kitajskega Tian Shana.

Kmalu so še ostali Evropejci postali pozorni. Najpogumnejši so hoteli sami raziskati deželo in njene ljudi. Morali so na dolge in utrujajoče poti. Prodrali so globoko v notranjost dežele in odkrivali še popolnoma nedotaknjene predele sveta. Osamljenost prebivalcev je s tem prešla, način in tempo življenja pa sta ostala ista, taka kot v biblijskih časih. Šele ko je izbruhnila druga svetovna vojna, v kateri ni noben košček zemeljske oble ostal nedotaknjen, se je tudi osrednja Azija pričela zavedati velikih sprememb, ki so preoblikovale svet. Njeni prebivalci so se nenadoma prebudili iz stoletnega spanja in postali del našega sveta. Nastajale so vedno nove in nove spremembe. Vsa Azija je bila prebujena, na nogah, nemirna, razburjali so jo odmevi vojne.

Razvoj je bil hiter

Prastare poti karavan so postale široke ceste. Težko naloženi kamioni so brželi preko svilenih poti, ki jim nihče več ni vedel letnice rojstva. Za seboj so puščali oblake prahu. Zanje je bil en dan dovolj. Karavana je potrebovala mesec dni. Po Rusiji si lahko potoval z železnico mesece dolgo, letala so jih skrajšala v ure. Osrednja Azija se je zgubljala v ostalem svetu.

Prehod iz starega v novo je bil hiter. Ljudje so bili sprva zbegani, pozneje so se samo še čudili. Trdnejši in naprednejši so se polagoma prilagodili. Sprejeli so vse nove in nenavadne stvari, ker so nenadoma spoznali, da bi jim utegnile koristiti. Razvoj je bil hiter, saj je bilo vse, kar jim je nudil zunanji svet, zanje novo. Tisto »novo« so porabili v svojih starih domovih in v novi industriji.

Izobraževanje, za katerega so se Rusi nekoliko bolj zavzeli kot Kitajci, je sedaj na pravi

Nova obzorja v obrednji Aziji

poti. Stare in ognjevite religiozne mrznje, ki so bile vedno globlje in važnejše kot vse drugo, se umikajo prijateljskim dogovorom.

Ko so si Rusi prilastili skrajne zahodne stepe, je bilo to področje politično razdeljeno na Ruski in Kitajski Turkestan. Sinkiang (Novo ozemlje, kot ga Kitajci raje nazivajo) leži na vzhodu s svojimi še vedno primitivnimi bazarji: Khotan, Yarkand, Kashgar, Aksu, Karashahr in Urumchi, ki je glavno mesto pokrajine. Ruska mesta: Samarkand, Taškent, Bokhara, Andyan, Verna in Kuldja pa so nekoliko večja in bolj kultivirana kot sosednja, kitajska. Nekaj let pred zadnjo vojno je SZ z različnimi spletkami dokaj uspešno razširila svoj vpliv na kitajski Sinkiang, pozneje pa je z obljubo o zvestobi in zaupanju v človeštvo vrnila popolno nadzorstvo nad pokrajino njenim nekdanjim gospodarjem. V to novo odkrito deželo priteka trgovina iz Rusije, Sibirije in iz Kitajske. Velika gorska pregraja na jugu, ki je močnejša in mogočnejša od oceanov in pušav, celo danes ovira svobodni stik z južnimi predeli Azije.

Dežela potrebuje strokovnjake, inženirje in tehnike vseh vrst in iz mnogih držav, ki se bodo lotili gradnje velikih cest, hidroenergetskih sistemov, namakalnih naprav, rudnikov, ki bodo pospeševali in razvijali poljedelstvo itd. Siroko je odprla svoja vrata vsem izpopolnitvam in

napredku. Ljudje trdo delajo. Toda vedo zakaj. Ze jutri se bodo lahko posluževali stvari, ki jih danes še ne poznajo. Prinesel jim jih bo napredek.

Ce bi se nerazvita osrednja Azija združila z možnostmi in bogatstvom Rusije, Sibirije in Kitajske, bi nastala nekakšna trdna sfera vplivov, ki bi izvirali iz najrazličnejših in prostranih predelov Azije.

Koliko skriva zemlja

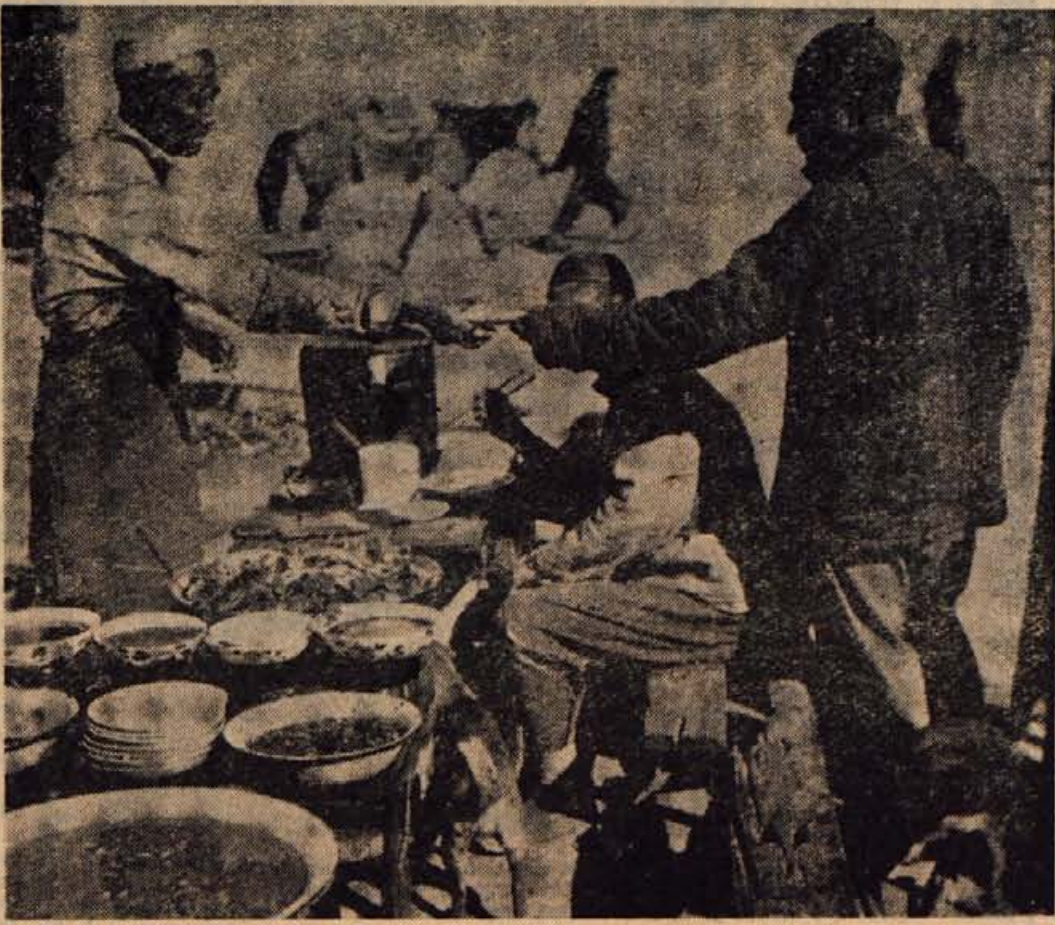
Kljub vsem pa je zgodba o vodi še vedno najbolj žalostna in bo verjetno še nekaj časa. Nobena reka, ki teče po tej pokrajini, ne doseže morja. Rečni tok kaj hitro posrka vase večno žejni pesek. Strokovnjaki bi lahko odpravili pomanjkanje vode tako, da bi odšli v gorovja, kjer so neizčrpani skladi večnega ledu in snega. Zaječili bi globoke soteske in zgradili namakalne naprave. Ko bi bili gotovi, bi se prostrana neplodna raven spremenila v deželo izobilja. Nova industrija bi z dovolj energije in surovin prinesla v deželo napredek in blagostanje. Velikih puščavskih predelov pa ne bo mogoče spremeniti. Kaj pa če skrivajo svoje bogastvo pod površjem zemlje, ki je še skoraj povsem neraziskano? Premog, ki ga verjetno ni malo, kopljejo v jaških nizko pod površino. Prav tako je z nafto.

Veliko bogastvo v nekaterih delih dežele so pašniki. Podnebje osrednje Azije, ki leži na isti zemljepisni širini kot Združene države, je ustvarilo v dolinah bogate travnike, kjer Kozaki in Kulmuki gojijo konje, govedo, ovce in koze.

Prvo, kar se bodo morali Aziati naučiti, je ohranjanje gozdov, čeprav jih je dežela prepolna. Prebivalci samo sekajo, ne da bi potem zasajali mladike in tako obnavljali to svoje naravno bogastvo. Edino v Tian Shanu so se še ohranile ogromne smreke, ki merijo tudi do dva metra v premeru. Toda to je samo majhen ostank gozdov, ki so nekoč pokrivali ogromne površine. Požari, ki uničujejo velike gozdnate predele, niso redki, zgodi pa se, da jih domačini sami zanetijo, vendar iz popolnoma neznanega vzroka.

Azija se spreminja. Polna je mladih ruskih in kitajskih strokovnjakov, ki bodo spremenili njeno podobo. Prastara dežela, ki je vso svojo preteklost prespala, gleda v prihodnost, v čas neomejenega napredka in razcveta. Prava prihodnost pa jo še čaka...

Priredila Tončl Jalen

Restavracija pod milim nebom, tipična za kitajska mesta, na cesti v Urumchiju

Nekaj vrstic »sa

plavog Jadrana«

Mislil sem si, če že vsakdo piše v naše dnevne časopise, pa naj si bo to novinar ali pa navaden tintomaz, o našem morju, o letošnjem rekordnem obisku tujcev in o njihovem ogromnem prilivu deviz, zakaj ne bi še jaz prispeval nekaj vrstic oz. opazanj »sa plavog Jadrana«. Preden pa začnem o tem pisati, pa vam povem, da sem se do morja prebil s K-15 obrazcem, regresom in z av-

tobusom, kateri se je med vožnjo zaradi vročine tako močno raztegnil, da je sprejel namesto določenih 30 kar 100 potnikov in je spravednik rabil 10-metrski zalet, da je lahko zaprl vrata za zadnjim vstopajočim potnikom. Seveda sem to fizikalno vožnjo kar hitro pozabil, ko sem prepoten padel v obnem morja in se spomnil, da vam napišem vse to, kar sem videl v času oddiha. Mislim,

da je najbolje, če začnem kar od začetka:

PLAZA: je prostor ob morju. Kakšna je plaža v tem ali onem kraju, glinasta ali peščona, je to letos težko ugotoviti, ker je popolnoma pokrita s telesi tujih turistov, s kožami lubenic, s kopalnimi blazinami, žogami itd. Seveda, če se kdo »nalazi« med to maso živega mesa od naših domačih turistov, potem mora, če se ves prepoten ho-

če obrniti na drugo stran, znati sledeči stavek: »Fercanjen si, ih mus mih undren« (Oprostite, jaz se moram obrniti).

TUJI TURIST: je človek z ne preveč debelo listnico, zelo zadovoljen s kisljo vodo, razočaran samo nad petimi obroki hrane, ne pozna naših prometnih znakov in vsiljuje svoja prometna pravila s svojimi vozili. Prometni miličnik mu je v očeh kot muzejska redkost. S svojo prisotnostjo vzbuja spoštovanje pri natakárjih in popevkarjih.

DOMACI TURIST: je človek, ki je zadovoljen s tremi obroki hrane, lubenico, je potrpežljiv, daje prednost tujemu gostu in koncem koncev ugotovi, da kljub izrednemu predujmu oz. potrošniškemu posojilu, vsled slanih morskih cen na odih ne more DIHATI.

NATAKAR: pojava v črni obleki z metuljčkom pod

vratom, z gibljivo hrbtenico, katera omogoča globoke predklone. Sposoben je poleg 20% postrežnine prišteti k ostalemu znesku tudi datum. Ljubi naročila v tujem jeziku, domača odklanja z besedami: »Hudič, mal počakajte, saj vidite, da nimam 100 rok.

POPEVKAR: pevec, kateri vam ob ritmičnem zvižanju telesa in z mahanjem rok v levo in desno zapoje kakršno koli pesem v kakršnikoli »sprahi«. Slabost je edino ta: če poje v angleščini, misliš, da poje kitajsko, oz. obratno.

HOTEL: je prostor, je stavba z vsemi hladilnimi in dekorativnimi napravami in kjer si za obed postrežen s 15 krožniki, serveti, žlicami, noži pa kljub temu ob lahki glasbi »Mjuzik boksa« lahko ugotoviš samo to, da bi po tej ceremoniji lahko pojedel še skledo žgancev in kofeta.

GREGA

Naš fotoreporter je tegale prodajalca klča na Gorenjskem sejmu »pritisnil«, ko je pravkar navdušeno ponujal svoje »spominčke«. Parada slabega okusa, kakor smo zapisali v reportaži s sejma, je bila za letošnji sejem značilna bolj kot kaj drugega — Foto: Franc Perdan

Butale MILČINSKI · NOVAK na Gorenjskem

Zgodba o upokojencih

Na amaterski dirki »Za butalskimi cenami« se je zgodilo še to:

Dva butalska upokojenca sta si zaželela mesa, pa zagledata ceno: sukala se je visoko nad republiškim povprečjem in si začudeno ogledovala onadva, ki sta si upala poželeli tak luksuz. Riskira prvi pol pokojnine in skoči za ceno mesa na drevo standarda, da jo ujame.

Mu zakličje drugi: »Ce jo ujameš, bova imela telečje zrezke za južino!«

Ceni ni bilo kaj za obljubljeni to čast. Ročno je smukala višje in višje in se nagajivo ozirala: Kje si, ki me boš ujel? — Pa ko se je upokojencu nazadnje le povišala mikroskopska pokojnina in je segel po njej, že je bila cena mesa spet drugačna in se je pognala še višje.

Je zakričal upokojenec: »Čak me, tica prebrisana, koj boš moja, ko dobim honorarno zaposlitev!«

Pa je bil butalski upokojenec prestar za honorarno delo in pretežak za plezanje in je lopnil dol in na zobe od socialnega zavarovanja, da mu je krj zalila usta. Cena mesa pa se je izgubila v najvišjih vejah standarda — zdravo, srečno vožnjo!

Praznega cekarja, s socialnimi zobmi v žepu in s krvavo šobo se je vračal butalski upokojenec k tovarišu.

Temu so se cedile sline, tako se je že veselil telečjih zrezkov; iz suhih vej je bil zantel ogenj, ki jih je v hosti nabral, kajti drva in elektriko si lahko upokojenec le v skrajno drznih sanjah privoščil. Pa je zagledal onega — brez mesa, pač pa okoli ust krvavega. Pa se je nekritično raztogotil: »Požeruh privatni, mar se ti je tako mudilo, da si ga požri kar surovega?« in mu je ogorčeno eno prisolil, da ni bila krvava južina brez soli.

Vsakih pet minut umre v Nemčiji en človek za rakom. Na vsem svetu terja ta bolezen več kot dva milijona žrtev letno. Najmanj pet milijonov ljudi ima raka. Do leta 1970 — tako so izračunali — bo vsak četrti človek našega planeta bolehal za rakom, če nam ne uspe najti učinkovitega orožja proti tej morilski bolezni.

Noben zdravnik ne more danes z gotovostjo trditi, kaj povzroča raka. Ali so virusi ali kakšni drugi nepoznani povzročitelji? Morda povzročajo raka strupene snovi, ki jih uživamo skupaj s hrano? Morda stalno naraščajoča nečistost zraka? Radioaktivnost? Izpušni plini milijonov motornih vozil? Ali je morda čisto preprosto davek, ki ga mora plačati človeštvo svojemu veku? Morda je to bolezen naše ere, kot je bila gobavost bič starega veka in kuga srednjega? Nikomur še ni do danes uspelo odgovoriti na ta vprašanja, niti zdravniku, ki mora nemočno gledati, kako v njegovih rokah premineva bolnik, niti raziskovalcu, ki si nenehno prizadeva priti na sled temu zavrattnemu morilcu. Ogromna armada zdravnikov, kemikov in farmacevtov se dan

Ali lahko upamo, da bodo še za časa našega življenja iznašli uspešno sredstvo proti raku?

»V petih do desetih letih bo morda tako daleč,« je izjavil nobelovec profesor Domagk leta 1962.

V petih do desetih letih...

To je vsekakor optimistična napoved. Seveda za sedaj še nihče ne more trditi, če se bo tudi izpolnila.

Vendar že danes lahko vsakdo izmed nas zdravnikom v polni meri pomaga v boju proti raku. Oglejmo si nekaj možnosti:

Zdravo življenje.

Seznanjenje z začetnimi simptomi različnih vrst raka.

Redni pregledi — dvakrat letno — žensk, starih nad petintrideset let in moških, ki so izpolnili štirideseto leto.

Seveda se s tem ne moremo izogniti morebitnemu obolenju, vendar pa zdravnik bolezen lahko pravočasno odkrije, ker je za nas življenjskega pomena. Brez našega sodelovanja zdravniki ne bodo mogli doseči zadovoljivih rezultatov, vsaj pri dosedanjih metodah zdravljenja ne.

Verjetno ne bo nikoli znano, kdaj se je rak prvič pojavil. Prve sledi te bolezni se izgublja jo daleč v prazgodovini.

Najdbe tisočletja starih kosti vsekakor dokazujejo, da je že prazgodovinski človek bolehal za rakom. Prsni rak je prvič omenjen v nekem klinopisu, katerega so našli v biblioteki v Nivah. Demokedes, zdravnik iz Krotona, naj bi bil že leta 250 pr. n. št. ozdravil perzijsko kraljico Atosso, katero je napadel prsni rak.

Hipokrates (okrog leta 470 do 377 pr. n. št.), »oče medicine« in najboljši zdravnik svoje dobe, ugotovi pri svojem pacientu raka in trdi, da ga je ozdravil z žarečim železom.

V takratnem času operirajo zdravniki prsne ga raka z nožem, ali pa ga izžgejo z žarečim železom.

Aleksandrijski zdravnik Leonides priporoča že v drugem stoletju po n. št. to, kar zdravniki še danes delajo: obolelo tkivo je treba izrezati globoko v zdravem.

Skozi naslednjih nekaj stoletij zgodovina ne omenja te tajinstvene bolezni. Tedanji svet ima mnogo opraviti s križarskimi pohodi in sežiganjem čarovnic. Medicinska znanost stagnira, dokler ne prične po Evropi puščati kuga — črna smrt, ki spravi v grob milijone ljudi. Ker je kuga nalezljiva, mislijo takratni zdravniki, da je vsaka bolezen nalezljiva.

V 17. stoletju doživi medicinska znanost nov razcvet. Poznan je veliki krvni obtok, odkrijejo rdeča krvna telesa, iznajdejo mikroskop. Dognanja fizike in kemije silijo znanstvenike takratnega časa k novemu načinu gledanja na stvari.

Leta 1770 dokazuje neki angleški učenjak, da je temni izpljunek njegovega pacienta stara kri, ki se je nabrala v želodcu, ko ga je napadel rak. Tudi to je veliko odkritje, kajti dotlej so mislili — po nauku Hipokrata — da je temni izpljunek dokaz za tako imenovani črni žolč.

Počasi se naučijo spoznavati simptome in jih povezovati, vendar je še mnogo zdravnikov brez izkušenj.

ZENSKÉ

6% zračne poti požiralnik

10% prsna žleza

15% želodec

14% črevesje

30% spolni organi

6% koža
19% ostalo (glava, žleze, kosti)

Pri ženskah pa najpogosteje napada spolne organe (predvsem maternico), prebavila in prsno žlezo.

Brez izkušenj so tudi zdravniki, ki zdravijo Napoleona v njegovem izgnanstvu na otoku Sv. Helene. Veliki Korzičan ne prenese nobene hrane več. Kar použije, takoj sledi bruhanje in želodčni krči.

Zdravniki ga zdravijo na vnetju želodčne sluznice. Mučijo ga neznosne bolečine. Kadar ga nihče ne vidi, seže po steklenici s sokom sladkega korena, kateremu je primešan janež.

»Hudič se je zažrl v moja meča,« toži med oblačenjem svojemu služabniku. Ko se iztekajo zadnji dnevi njegovega življenja, znaša obseg njegovega telesa komaj četrtino prejšnjega. Kmalu prvič izbruhne »kot kava črno snov«.

Zdravniki, ki ga zdravijo, ga dajo natreti s kolonjsko vodo. »Kilav dosežek znanosti,« stoka Napoleon, »umivati križ s kolonjsko vodo.«

Napoleon I., francoski cesar, zmagovalac v stotih bitkah, pade nemočen kot žrtev želodčne raka.

Sele druga polovica 19. stoletja prinese velike uspehe medicine in biologije, ki so povezani z imeni Koch, Mečnikov, Pasteur, Behring, Semmelweis in drugimi. Z izboljšanimi metodami vedno pogosteje ugotavljajo, da je rak vzrok smrti. Bakteriologi se spravijo nad novega sovravnika.

Vendar rak ni bolezen, ki bi jo povzročali bilijoni bakterij. Rak se pojavlja v tisoč oblikah, to je skupno ime za razne hude oteklina — za karcinome, sarkome, granulome in razne druge oteklina. Zdravniki poznajo rak po tem, da začnejo zdrave telesne celice brez vidnega vzroka bujno rasti. Tvorijo se oteklina najrazličnejših vrst. Kaj povzroči nenadno rast celic? Kje jemljejo energijo za tako bujno razraščanje?

MOSKI

30% zračne poti požiralnik

20% želodec

15% črevesje

8% spolni organi

10% koža
17% ostalo (glava, žleze, kosti)

Pri moških se rak loti najčešče (po naši grafiki) zračnih poti (bronhijev, pljuč), požiralnika in prebavil.

Priredil: J. P.

Prihodnjič:

Nevarnost za ženske: PRSNI RAK

Rak na zatožni klopi

za dnevno bori proti temu najnevarnejšemu sovravniku človeštva. Vendar do sedaj še niso izvojevali odločne zmage.

Danes umre vsak peti človek za rakom, med moškimi starimi nad 45 let pa celo vsak tretji. Leta 1890 je bil komaj vsak osemtrideseti bolnik žrtev raka, leta 1910 vsak osemnajsti, leta 1930 že vsak osmi.

To je vznemirljivo! Za vsakogar od nas! Predvsem za ljudi srednje starosti, za tiste, ki so v cvetu svojih let.

Izgubili bi pogum, ko ne bi vedeli, da po klinikah in bolnicah, v institutih in laboratorijih storijo vse, da bi zavrli napredovanje te strašne bolezni.

Ali pa tudi zares vse storijo? Za nas vse? Ali mora revnejši prej umreti kot bogatejši, ker nima denarja za drago zdravljenje? Ali izgubi bolnik dragoceni čas, ker mora čakati na prosto posteljo v bolnici? Ali je sploh dovolj kliniki, ki bi nudile pomoč vsem milijonom ljudi, ki se borijo z rakom na življenje in smrt?

Za sedaj okreva komaj 30 odstotkov bolnikov. 80 do 90 odstotkov žensk, ki bolchajo na prsnem raku, bi lahko ozdravelo, dejansko pa jih okreva le 33 odstotkov.

45 odstotkov bolnikov, ki imajo raka na želodcu, bi lahko rešili, rešitev pa je možna le pri desetih od sto.

Temu niso krivi zdravniki. Često so krivi bolniki sami, ker prepozno iščejo pomoči pri zdravniku — bodisi iz strahu, ali ker ne poznajo simptomov te bolezni.

Če raka ne odkrijemo pravočasno, se bolezen skoraj vedno konča z bolnikovo smrtjo!

CULE PO- KORNI NA BLE- DU

Cule Pokorni — Miha Aleksič

● Kako, da ste prišli na počitnice na Bled?

— Ze mnogo prej sem mislil priti na Bled, toda ne sreča v družini in pulski festival sta mi to onemogočila. Zdaj pa sem našel toliko časa, da sem lahko prišel. Bled je »fantiščen«. — Prav to besedo je uporabil namesto marsikaterega odgovora, ki se je nanašalo na Bled — Takoj po vrnitvi bom imel razgovore na televiziji in za tisk in mislim, da bom kar prevelika reklama za Bled. Ogladal sem si načrt za zabavo, ki ga ima turistično društvo. Zdi se mi, da se s tako zanimivim programom postavi malokatero letovišče. Na prireditvi »Bled, ti moj Bled« sem tudi sodeloval. To je bil simpatični koktajl, na katerem je bilo zabave za vsakogar. Opazoval sem tuje in videl, kako so bili vsi navdušeni. Zato osebno ne program kakorkoli spremim, vidim nobene potrebe, da bi njali. Prav raznolik program je privlačna.

Ker je o Bledu govoril samo v superlativih, sem ga raje povprašala v njegovem zadnjem uspehu v filmu »Človek iz hrastovega gozda«, ki obravnava problem nenavade osebnosti — četniškega klavca, ki ni sposoben za normalne človeške odnose in postane orodje v rokah četniškega gibanja.

● Kakšno vlogo ste imeli?

— Za komike je značilno, da se poskušajo tudi v izrazito dramskih vlogah. Zdi se mi, da mi je v filmu uspelo, čeprav je bila moja igra velik »šok« za gledalce, ki me poznajo samo iz televizije in filma. Gledališko občinstvo pa me pozna tudi po resnih

vlogah. Igral sem v Karamazovih in več drugih dramah.

● Kakšne vloge pa so vam bolj simpatične?

— Vsekakor karakterne. V gledališču sem že ob koncu sezone pričel s študijem Molièrova Tartuffa, ki ga režira Slovenec Slavko Jan. Smatramo namreč, da je Jan najboljši sodobni poznavalec Molièra. Premiera dela, ki bo zame letošnja najzahtevnejša naloga, bo 10. novembra.

● Kaj še pripravljate?

— Tudi snemal bom vsaj dva do tri filme. Najprej bomo posneli »Ogledalo gradjana Pokornega«, potem pa še nekaj drugih. Za televizijo bomo pripravili menda nekaj podobnega kot je bil Cule. Zopet bom začel z delom na treh »frontah«.

● Ker sva ravno pri televiziji mi povejte, kaj mislite o programu naše eksperimentalne televizije?

— Prav zadnje čase je program precej slabši, postal je prav siromašen. Kakšno opravičilo, da je mrtva sezona, seveda ni na mestu. Čeprav »eksperimentalna« bi morali že prej računati na čas, ko imajo ljudje največ časa za televizijo, program pa je najslabši. Posebno za otroke je mnogo pre malo. Tudi izbira serijskih filmov ni najboljša. Zgodba o dr. Kildareju je navdušila gledalce, čeprav strokovna kritika ni najboljša. Toda pomembno je, da je občinstvo zadovoljno, ker je najobjektivnejši kritik in žirija obenem.

TATJANA VOZEL

Po Prešernovih stopinjah v Kranju

(Nadaljevanje)

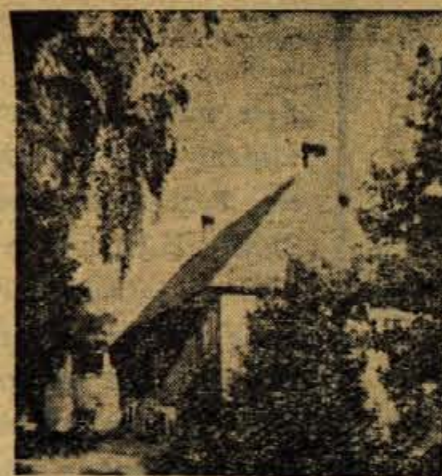
Grad Šempeter v Smartnem pri Kranju (Pot na Jošta št. 21) je bil v času Prešernovega bivanja v Kranju last plemiške rodbine Vest, s katero je naš pesnik prijateljaval se iz ljubljanskih let. Oče Jožef pl. Vest je bil profesor za kmetijstvo na liceju v Ljubljani; leta 1832 je umrl in zapustil vdovi Franciški rojeni Potočnik graščino Šempeter in dvojce, za vse lépo navdušenih otrok; sina Viktorja (1819 do 1886) in hčerko Marijo, pozneje poročeno Gasperini (1811—1861). Oba sta bila vneta častilca Prešernove pesniške umetnosti. Marija je splošno veljala za eno najduhovitejših žena tiste dobe na Slovenskem in se je že v rani mladosti spoznala s Prešernom. V letih 1846—1849 je po sporočilih sodobnikov »mejlo njeno navdušenje za pesnika že na sanjaštvo«. Vsekakor je bila sad tega oboževanja skladba »po načini mehke italijanske glasbe« Luna sije, kladvo bje... ki jo je ustvarila v dneh marčne revolucije leta 1848. S prijateljem Potočnikom jo je zapel njen brat Viktor v kranjski stražnici Narodne garde tako

občuteno, da so prisotnega pesnika zalile solze...

O tem Viktorjevem pobratimu Francu Potočniku, ki je bil po poklicu gradbeni inženir, bi bilo prav, ob priložnosti kaj več spregovoriti. Bil je rojak iz Kroke; živel je v letih 1811—1892, služboval pa na Jesenicah, v Galiciji, Litiji (tu je bil nekaj let tudi župan), Ljubljani in v Gorici. Za Prešerna se je pač navdušil šele v Kranju, pod vplivom mladih Vestov, ki jim je bil morda v rodu (saj je bila mati Viktorja in Marije rojena Potočnikova). Znano je, da se je s Prešernom osebno poznal in ga visoko cenil, morda med sodobniki najbolj iskreno. Saj je ob pesnikovi smrti storil prav vse, kar je v človeški moči, da bi ohranil potomcem vsaj podobo mrtvega Prešerna. Njegova pot za najhitrejšo vprego za Jesenic v Ljubljano do Langusa, nas še danes prepričuje o resnični Potočnikovi vnemi, ki pa je bila, žal, zaman, ker »je bil Matej Langus sam nekam bolehen in ni mogel na pot, da bi naslikal lice mrtvega prijatelja«, ki pa mu je svojčas znal spesniti čudoviti sonet »Matežu Langusu« (1834)...

Ta Potočnik je bil tudi oni mecen, ki je o pravem času odkupil od slikarja Goldensteina pesnikovo podobo, delano sicer po spominu, a po izjavah ljudi, ki so Prešerna poznali, nekem zelo slično ostarelemu, že bolnemu doktorju. Slika je velkodušni Potočnik podaril prof. Franu Levcu, v kateri družinski lasti se nahaja še danes. Levcu jo je izročil zato, ker je prav ta začel v »Zvonu« s sistematičnim biografskim delom o Prešernu. — Prav zdaj pa teče raziskava tudi o tem, kako sta zašla dva Prešernova rokopisa (2 soneta) v Zagorje oziroma v Litijo, kjer sta bila odkrita šele leta 1946? Ali ni bil morda njun nekdanji lastnik prav Potočnik, zvesti častilec Prešernove muze, ki ga je v poznejših letih življenje pripeljalo za nekaj let v Litijo?

Pa se vrnimo spet v šempetersko graščino, kjer so skozi mogočen portal z brižinskim grbom in častljivo letnico 1574, vodile pesnikove stopinje. Izročilo ve povedati, da je Prešeren prihajal v goste takrat, kadar sta se peljala k svoji ostareli materi vdovi na obiske sin Viktor pl. Vest, v tem času konceptni uradnik v Ljubljani (pozneje predsednik deželnega sodišča v Celovcu) in hčerka Marija,

Sempeterski grad v Smartnem pri Kranju

poročena s Friderikom, sinom graščaka Gasperinija s Senkovega Turna pri Vodich nad Ljubljano.

Velja še omeniti, da je bila šempeterska graščina nekoč v lasti škofov iz bavorskega mesteca Freising (odtod freisinski-brižinski), katerih loška posest je segala prav do vrat Kranja in obsegala ne le bližnje Smarjetno goro in Jošt, pač pa tudi vso Besnico. Kako stari so ti zemljiški posli, priča zgodovina, ki pripoveduje, da je nemški cesar Henrik leta 1002 daroval brižinskemu škofu Goteskalku celotno Stražišče in vse ozemlje do Save z besniško dobravo vred. Ker pa je imel čvrst a nasilen rod grofov Ortenburžanov prav na tem ozemlju svojo graščino Warthenberg (Stražišče), jo je brižinski škof

Oton odkupil in v jezi takoj podrli. Več stoletij za tem je bil v bližini zgrajen šempeterski grad (1574). Nedaleč odtod še danes stoji kapelica, zgrajena okrog leta 1500, ki pa je pozneje služila luteranom kot shajališče in končno kot grobnica protestantskih Siegersdorferov.

Zanimiv je še podatek, da so se podložniki šempeterske graščine že od 13. stoletja bavili v glavnem z obdelovanjem vinogradov na južnem pobočju Smarjetne gore, ki pa so bili opuščeni že pred kakimi 100 leti, ko je bolezen zatrla stara evropsko trto po vseh manj toplih področjih.

Ne smemo pa zamenjavati brižinske (freisinske) posesti s posestjo škofov iz tirolskega Briksena. Ti so imeli svoje ozemlje s podložniki južno od Tržiča, Trstenica na Vzhodu, južno pa do Kranja. Brižinski škofje pa niso imeli svojih posesti le pri nas, na Gorenjskem, pač pa tudi na Dolenjskem, južno od Mirne Klevevž, preko Krke in vse do Gorjanec.

A vrnimo se spet na sled pesnikovih stopinj!

Pot je našega doktorja včasih pripeljala, morda mimogrede, ko je šel k Vestovim v Šempeter, tudi v gostilno na Gašterju. Po Lenkinem sporočilu je Prešeren »oba svoja pisarja, Rudolfa in Šokliča, večkrat kam peljal. Takrat je bilo vse dober kup (poceni). A vendar je plačal Franče en večer na Gašterju celih 10 goldinarjev! Katra je potem rekla, čemu to, veliko mu je bilo dovolj, če bi bili doma večerjali! Gostilna na Gašterju še stoji in nosi hišno oznako Skofjeloška cesta št. 8

(Nadaljevanje prihodajči)

CR TOMAR ZOREC

Portal Šempeterskega gradu iz leta 1574

Znani televizijski, filmski in gledališki igralec Miha Aleksič — povsod poznan kot CULE PO-KORNI — je že nekaj dni na počitnicah na Bledu. Kratko srečanje z njim me je nemalo začudilo — pred menoj je sedel resen in nekoliko zamišljen moški. Nehote sem se vprašala, kje je tisti humorist, ki že toliko časa privablja smeh tisočim in tisočim televizijskim gledalcem kot Cule Pokorni? Najin pogovor je zato stekel čisto drugače, kakor sem predvidevala.

Naš roman

»Najbolje bo, če pustiva Patricka naj pobegne,« je dejal. »Lahko bi poklical Valerija, Valerija s kriminalne policije, toda tako bi imeli nevarnosti za zasliševanje in izpovedmi.« Pogledal me je in dejal: »Vaše slike ne bi rad videl v časnikih.« Nekaj zatem me je vprašal še, kdaj mi bo zdravnik odgovoril, dejala sem »Jutri popoldne«, potem pa pričela drhteti; in jokati, dobila sem histeričen napad in popeljal me je v svojo sobo, mi slekel pulover in krilo, mi sezul čevlje ter me položil v svojo posteljo. Slišala sem, kako si je pripravil ležišče na kavču v dnevni sobi in ugasil luč, vrata med najinima sobama je pustil odprta in nekaj minut zatem sem slišala, kako mirno diha. Mrzlica je prenehala in pomislila sem, da je bil brčkone hudo utrujen, delal je pozno v noč in moral zatem poslušati še mojo zgodbo.

Tudi jaz sem zaspala. Potem sem se prebudila, odšla k njemu in legla. Prebudil se je in v polmračni sobi — svetilka z ulice je motno svetila vanjo — sem videla, kako opazuje moj obraz. Roko je del prek mojih prsi in dlan v lasih ter spet zaspal. Prav tih sem ležala in čez četrto uro zaspala. Proti jutru me je vzel. Vzel me je lepo, nežno in brez-

A. A. BEG

obzirno, vzel me je kakor moški. Bila sem zelo srečna. Le enkrat me je vzel. Bila sem zelo srečna. Ob devetih je vstal in pripravil kavo. Odšel je po zemlje, deset minut sem bila sama, umila sem se, oblekla, počesala in poročila ustnice. Med zajtrkom je vstopilo majhno dekletce, de-

jal je, da je hčerka ženske, pri kateri stanuje; ostala je z nama. »Če hoče delo,« mi je dejal Fabio, »se lahko kasneje odpeljeva k mojim, v Mestre. Rosa, moja sestra, dela v milarni; tam vselej potrebujejo ženske in moji bi lahko poskrbeli zate.« Takoj sem privolila, pokadila sva cigareto, preden sva oblekla plašča, se poslovila od malega dekletca in odšla. Prav rada bi še ostala v njegovem stanovanju.

Odšla sva na železniško postajo; spomnila sem se, kako sem v petek zvečer prispela v Benetke. Odpeljala sva se približno ob desetih, vlak je polzel prek nasipa, laguna se je belila v megli, videti je bilo le del vode in ceste, kjer so vozili avtomobili. Zazdelo se mi je, da že celo večnost nisem videla avtomobilov. Prispela sva v Mestre in izstopila, bilo je resnično, ko da sem spet na celini, pa vendar neprijetno, vlažno in hladno. Odšla sva po dolgi ulici, mimo trgovin, barov in bencinskih postaj, verjetno po glavni ulici v Mestru, glavni ulici tovarniškega predmestja, dolgi, umazani in odvrtni. »Pogovoril se bom z materjo,« je rekel Fabio, »tebi ni treba pojasnjevati.« Ob koncu dolge ulice se je iztekal Mestre, prišla sva do križišča in odšla po cesti, kjer je napis kazal pot v Dono di Piave, pa zavila čez čas na pot, ki je vodila v smeri lagune, hiše so stale v gruči in Fabio je pokazal na eno izmed njih in rekel: »Prispela sva.« Toda zmotilo ga je presenečenje, kajti pred hišo so stali ljudje in strmeli v vrata, hiša je bila morda nekoč belo opleskana, zdaj so visele na njej umazane krpe ometa, okna v prvem cami, prvo nadstropje najbrž ni imelo stanovalcev, oknice v prizemlju so bile odprte, okrog hiše je bila ploskev peska in zemlje, drogovji za

nadstropju so bila zabita s sivimi lesenimi okni-perilo, tam je viselo nekaj srajc in brisač, mimo hiše je peljala cesta, nekakšna pot, nikjer avtomobila, hiša je bila kocka, kocka neutешenosti in razpada in skrivnega življenja, življenja v temi, z okroglimi strešniki na skoraj ravnih strehi, poškodovan dimnik, s katerega je odpadal omet po okroglih coppjih, vlažni madeži so prekrivali gole opečnate stene in sive krpe ometa. Fabio je rekel: »Nekaj se je zgodilo«, naglo je stopil proti hiši, jaz za njim, pristopil je moški iz skupine, ki je stala krog vrat, mu dal roko in dejal: »Fabio, tvoj oče, prinesli so ga pred eno uro, ljudje iz Torcella, davi so ga našli v trstiki.« Obstala sem, toda Fabio me je prijel za roko in potegnil v hišo, odprl je vrata v sobo, kjer sta bili dve ženski in mrtvec, ženski sta stali pred široko zakonsko posteljo in jokali, stavec je bil majhen, imel je rjav obraz z belimi brki in oči je imel že zaprte. Mati je padla Fabio na prsi, tudi ona je bila majhna, majhna in suhljata, podobna sokolici. Dejala sem: »Motim, kasneje bi se lahko videla,« toda Fabio je rekel: »Kar ostani!« in opazila sem, da me je njegova mati pogledala navzlic bolečini. Fabio je odšel z njo iz sobe in slišala sem, kako sta govorila v sosesčini, medtem je pristopila Fabiova sestra, tudi ona je prenehala jokati, in se mi nasmehnila. »Fabio ni še nikdar prišel z žensko v Mestre,« je rekla. »Koliko ste stari?« »Enaintrideset,« sem odgovorila. »Leto starejši kakor jaz,« je rekla, »vendar ste lepši.« Bila je visoko, debelo in dobrodušno bitje

Rad potujem po svetu, kakor menda vsak mlad človek. Res, da sem imel do sedaj le še malo priložnosti, zato mi je bilo potovanje v Alžirijo, na afriški kontinent, tembolj privlačno. Opisati želim nekatera srečanja in doživetja, vendar moram prej napisati besedo, dve o organizatorju zborovanja, na katerem sva s prijateljem Danijelom Rincem iz Ljubljane, prisostvovala. Ta ali oni je že slišal za Svetovno zvezo pobratenih mest (Fédération Mondiale des Villes Jumelées F. M. V. J.), katere član je tudi mesto Kranj. Prav gotovo pa vedo za to zvezo tisti, ki so preživljali del počitnic v francoskem mestu La Ciotat ob Sredozemskem morju. Vsako leto se namreč izmenja kolonija otrok pobratenih mest, mladi Francozi preživljajo počitnice pri nas, naši mladinci pa v La Ciotatu. Seveda pa je to le del sodelovanja med pobratenima mestoma, kajti to se razteza tudi na druga področja, ki so zanimiva za obe mesti.

Svetovna zveza pobratenih mest ima sedež v Parizu. To ni slučajno. Ustanovljena je bila v Franciji, vključuje pa tudi lepo število francoskih mest. Oblike sodelovanja med mesti so najrazličnejše. Nekatera mesta sklenejo med seboj prav nekakšne »pogodbe« o pobratenu, kar je najvišja stopnja sodelovanja, druga se omejuje zgolj na prijateljske stike in sodelovanje, pripravljala ali tudi začetna faza so razgovori o sodelovanju med mestoma različnih dežel. V vseh naštetih oblikah sodeluje v tem času v okviru Zveze preko 1500 mest iz 53 različnih dežel sveta.

In v čem je bistvo delovanja in obstoja omenjene Zveze? Svetovna zveza pobratenih mest si prizadeva z najrazličnejšimi oblikami sodelovanja med mesti različnih dežel krepiti prijateljstvo in mir v svetu, pri čemer poudarja, da ne gre za politično organizacijo, niti za politično poslanstvo, temveč zgolj za humano delovanje. Apolitičnost je celo eno glavnih načel omenjene Zveze, ker so njeni ustanovitelji in voditelji

Alžir — v ozadju пристanišče

mnenja, da je sodelovanje med mesti predvsem stvar dobre volje in ne morebitnih političnih konceptov ene ali druge dežele. Takoj pa moram pristaviti, da so organizatorji s poudarjanjem tega načela kar pretiravali in omejevali potek zanimivih razprav češ, da smo še premladi in da imamo premalo izkušenj, da bi mogli razpravljati o političnih stvareh.

Kljub temu pa so prišli voditelji Zveze do spoznanja, da je mladina pomemben element v razvijanju prijateljskih vezi med mesti. To spoznanje je rodilo zamisel, naj se vsako leto zbere mladi predstavniki pobratenih mest, naj razpravljajo o problemih, ki stoje pred Zvezo in skušajo prispevati k utrjevanju prijateljskih stikov med mesti vsega sveta. Mladina naj bi prevzela vlogo »podmladka sodelovanja med mesti« ali »dobrovoljcev kooperacije«, kot bi dobesedno prevedli ustrezen francoski izraz. Ni torej slučajno, da je bila glavna tema letošnjega Zbora mladine pobratenih mest prav »kooperacija«.

Namen potovanja v Alžirijo je bil: sodelovati na II. Zboru mladine pobratenih mest v okviru Svetovne zveze pobratenih mest, od 16. do 26. julija, obenem pa se, seveda, seznaniti z mlado, komaj dve leti neodvisno Demokratično in ljudsko republiko Alžirijo.

Šele malo pred osmo uro zjutraj smo zagledali celino. Pravzaprav smo jo le slutili, kajti kopno je bilo skrito v jutranji meglici, ki se je dvigala iz morja. Šele čez čas so se pokazali obrisi kopna, vedno bolj razločni in končno smo mogli videti že obrise velikega mesta. Pred nami je ležalo mesto Alžir.

IZ POPOTNEGA DNEVNIKA

AL ŽI RI JA

Ljubljana—Alžir

Iz Ljubljane sva odpotovala v ponedeljek, 13. julija zgodaj popoldne. Po opravljenih obmejnih formalnostih v Sežani sva prestopila državno mejo in postala predmet carinske in policijske kontrole sosedov Italijanov. Mimograde, ta je trajala kar precej dalj kot na naši strani. Ker je bil to prvi obmejni pregled na potovanju, sva imela kar rahlo tremo. Pa ni bilo nič hudega in ko sva ob povratku v Sežani dvanajstič in poslednjič razkazovala potne liste s pravnimi in brezhilnimi vizami, sva bila že pravcata »stara mačka«.

Po kratkem postanku v Trstu, je vlak nadaljeval pot proti Benetkam. Opazovala sva mirno in lepo Jadransko morje, dokler ni vlak zavil v notranjost in zdrvel mimo lepo obdelanih polj in nasadov. Vožnja je minevala še kar hitro. Že v mraku smo prispeli v Benetke in ko smo jih zapuščali, je na pokrajino že legla noč. Bila sva sama v kupeju. Glasno sva razmišljala o vožnji, ki je še pred nama, računala, kdaj pridemo v Milano, pa kdaj v Genovo in kje je še Francija, kadar pa sva omenila Alžir, sva se sama sebi pomilovalno nasmehnila. Okrog enajstih zvečer sva prispela v Milano. Le malo je manjkalo, pa bi se odpeljala, namesto na glavni kolodvor in potem proti Marseilleu, naravnost proti Parizu. To bi bilo res »prijetno« doživetje. Začele so se torej drobne težavice, ki spremljajo potnika v tujini, posebno, če ne zna jezika in ne razume takoj, da je treba »za Marseille prestopite, prosim«. V Milanu sva iskala najugodnejšo zvezo vlakov proti Marseilleu in ob tem izpostavila najino skromno francosčino pravcatemu »ognjenemu krstu«. Dobro smo ga preživeli. Midva in francosčina.

To nama je potrdilo dejstvo, da sva se naslednje jutro zbudila v Genovi in ne kje na drugem koncu Italije, (kar pa bi se tudi utegnilo zgoditi). Od tod pelje železnica skoraj ves čas do Marseillea tik ob sredozemski obali. Za nami so ostajala svetovnoznana letovišča italijanske Riviere in nato francoske Azurne obale. Ko sva v Ventimilliji prestopila italijansko-francosko državno mejo, naju je sprejela praznično okrašena in razpoložena Francija. Bil je 14. julij, dan republike (kakor pri nas 29. november). To je bil tudi vzrok izredne živahnosti ob vsej francoski obali. Na tisoče kopalcev se je hladilo v morju, medtem ko so se njihovi avtomobili nemoteno »sončili« in pripravljali svojim lastnikom drugo, gotovo manj prijetno »kopel«. Človeku se zdi, kot bi ves čas opazoval isto pokrajino, isti prizor, ki ga delijo le brežštevlini tuneli na vsej progi od Genove do Marseillea.

Popoldne, okrog četrte ure, sva prispela v Marseille. Utrujena, neobrita in umazana sva se najprej zakadila v umivalnico. Sedaj sva ugotovila, da bo resnično treba »parlati« po francosko. Besede pa niso in niso hotele priti na jezik, redke, ki so prišle, pa le s težavo z jezika. Vendar sva se junaško spoprijela z lastnim jezikom in ni naju izdal. Spustila sva se s kolodvora v mesto, po glavni ulici La Canabière do starega пристanišča, od tam pa do restavracije »Bogiolli«, kjer naj bi se naslednje jutro sestala s francoskimi mladinci, ki so tudi potovali v Alžir.

Naslednje jutro sva si ogledala še manjši del mesta, ob enajsti uri pa smo se vkrcali na potniško ladjo »KAIROUAN« (zgrajena je bila v ladjedelnici v La Ciotatu), čez pol ure pa smo že zapustili marsejsko luko in s tem Evropo. Vožnja po morju, trajala je polnih dvajset ur, je bila bolj dolgočasna kot zanimiva. Kamor seže pogled neizmerno prostranstvo vode in neba. Pozno ponoči so luči sredi glube morske noči javljale, da se peljemo mimo španskega otočja Baleari. Po nekaj urah spanja sva spet koračila po ladji in pričakujoč zrla v daljavo. Nobenega znaka celine še ni bilo opaziti.

Šele malo pred osmo uro zjutraj smo zagledali celino. Pravzaprav smo jo le slutili, kajti kopno je bilo skrito v jutranji meglici, ki se je dvigala iz morja. Šele čez čas so se pokazali obrisi kopna, vedno bolj razločni in končno smo mogli videti že obrise velikega mesta. Pred nami je ležalo mesto Alžir.

Se nekaj minut in ladja je pristala ob enem številnih pomolov velike luke. Zerjavi so spustili na ladjo mostove in spustili smo se na afriška tla.

ZA VROČE DNI

V SVETU TISINE

Morje in njegovo neskončno prostranost so sicer filmarji odkrili že zelo kmalu potem, ko se je filmski kameri uspelo premakniti z mesta. Še skoraj povsem neodkrit pa je ostal za filmsko občinstvo nič manj privlačni a še svojevrstnejši svet, ki se razprostira pod morsko gladino — »svet tišine«, kot ga je nazval Francoz Cousteau, ki je skupaj z Nemcem Haasom prvi odkril skrivnosti tega skritega sveta širšemu krogu filmskih obiskovalcev. To je deloma razumljivo, saj je snemanje pod vodo vse prej kot enostavno, poleg tega pa zahteva razen odlične kamere tudi drznega in

Filmske novice za mrtvo sezono

vzdržnega snemalca — z vrhano mero potrpljenja...

Tega vsekakor ne manjka ekipi sovjetskega Centralnega studia za dokumentarni film, saj zdaj že peto leto snema po vsem svetu ali bolje v vseh morjih sveta gradivo za film o oceaniskih globinah. Nazadnje so se mudili na Pacifiku...

Sovjetska snemalca Fjodor Leontovič in Oleg Lebedev pa sta posnela prvi podvodni film v panoramski tehniki. Snemala sta nedaleč od otočka Moneron (ali Kaibatu) v japonskem arhipelagu, pri delu pa jima je precej na-

gajalo vreme: megla, viharji in dež. Posebna kamera, s katero sta se podala v podvodni svet, je tehtala 200 kilogramov. Na srečo je bila seveda pod vodo občutno lažja, poleg tega pa je bila opremljena z akumulatorji, ki so ji omogočali avtomatično gibanje. Snemalca na sta si na svojih izletih pridobila tudi nekaj novih prijateljev. Med njimi jima je bil najzvestejši par velikih morskih listov, ki sta ju stalno spremljala kot najzornejša asistenta režije in ju v zahvalo za griljaje iz njune roke po delu še pospremila do obale.

Med najzanimivejšimi posnetki v tem panoramskem filmu sta sekvenci o jati znamenitih rakov s Kamčatke in o hobotnicah, ki bodo gledalce verjetno najbolj presenetile s svojo miroljubnostjo in pohlevnostjo, saj jih fantastični romani in filmi rišejo kot krvoločne zverine. Še bolj zanimiva pa bodo za marmarsikoga morda njihova

podvodna mesta, saj ponavadi hobotnic ne omenjamo med živalskimi arhitekti.

Film »Na podvodnih scooterjih« (režiral ga je Aleksej Lebedev) je doživel svojo premiero v Parizu, v kinematografu Jena Placida Mauclaire, ki je tudi sam navdušen ustvarjalec filmov o podvodnem svetu in je posnel že več filmov pod Rdečim morjem. Mauclaire je dejal, da je prijetno presenečen nad visoko tehnično in umetniško ravnijsko tega filma sovjetskih snemalcev.

MORDA BOMO VIDELI

Če bo šlo producentu Halu Wallisu vse po sreči, bomo prihodnje leto dobili novo »Zasebno življenje Henrika VIII.« Avtorske pravice za roman Maxwella Andersona »Ana za tisoč dni« (Anne Boleyn), po katerem namerava posneti svoj film, je že kupil. Ni pa še gotovo ali mu bo za kraljevski par uspelo dobiti Richarda Burtona in Elizabeth Taylor, kot bi rad.

Tudi znani farncoski humoristični roman o škandalu, ki ga v francoski vasici povzroči gradnja javnega stranišča, »Clochemerle« bo morda doživel ponovno filmsko uprizoritev. Družba Delmore Films Productions in producent Jacques de Lane Lea bi namreč rada posnela film po tem romanu — vendar prestavljenem na Skotsko. Naslov so zato spremenili v »Skandal v Cockymageeju«.

Jeanne Moreau se je dogovarjala z angleškim režiserjem Anthonyjem Asquithom da bi nastopila v njegovem filmu »Rumeni Rolls Royce« — skupaj z Rexom Harrisonom. Luis Buñuel, ki je pred kratkim z njo posnel »Sobarični dnevniki«, pa bi jo rad tudi za svoj naslednji film »Pod vulkanom«, ki ga misli posneti po romanu pokojnega komika Malcolma Lowryja. Buñuel pa je kupil tudi snemalne pravice za predvojno pacifično delo »Johnny je dobil svojo puško«

V nadaljevanju svoje uspele in popularne komedije »Ločitev po italijansko« si je Pietro Germi izbral za tarčo svojih komičnih zamisli (za katerimi pa je nekaj resnih misli) sicilijanske ideje o nedolžnosti in dal filmu naslov »Zapeljana in zapuščena«. Glavni vloži sta zaigrala Aldo Puglisi in Stefania Sandrelli (Mastroiannijeva sestrična in druga žena v »Ločtvi«)

ameriškega pisatelja Daltona Trumba z McCarthyjeve črne liste.

TUDI TO JE RES!

V poplavi filmskih festivalov, »splošnih« in »specializiranih«, se pravzaprav ne čudimo več dosti raznim festivalskim domisljam filmskih producentov. Vendar pa je italijanski producent Duilio Coletti vseeno šel nekoliko daleč. Namenil se je, da

bo organiziral »Festival vohunov« — in to resničnih! Povabiti namerava vse znane vohune iz raznih držav. Poleg diskusij o uporabi vohunstva v miroljubne namene (!) bo na dnevnem redu tudi predstava Colettijeve nove verzije filma »Gospodična doktor«, zgodbe o nemški vohunki, ki jo je leta 1936 posnel G. W. Pabst. Baje je Colettijevo vabilo na ta festival trideset izbrancev že sprejelo...

Na festivalu religioznega filma v Valladolidu, Španija je eno od dveh glavnih nagrad dobil francoski film »Smart, kje je tvoja zmaga?« Do tu je vse v redu. Toda: drugo nagrado so podelili filmu »Sportno življenje« Angleža Lindsaya Andersona (ki ga pravkar gledamo). Verjetno je bil tudi sam Anderson presenečen, ko se je znašel v svetj vojski!

Ameriška družba za snemanje reklamnih filmov je imela v zadnjem času največji uspeh s filmom »Hodite v cerkev«, ki so ga lastniki kinematografov v trenutku razgrabili. Vsekakor morajo imeti zelo slabo vešč zaradi filmov, ki jih vrtijo v svojih dvoranah!...

Argentinska cenzura je sicer prepovedala Bergmanov film »Molke«, vendar pa si ga vrli Argentinosi vseeno lahko ogledajo. Vrtijo ga namreč na ladji, ki je zasedrana sredi reke La Plata, kamor cenzorjeva oblast ne seže več.

Španski mojster Luis (Viridiana) Buñuel je v Franciji posnel nov film po romanu Octava Mirabeauja »Sobarični dnevniki« (ki ga je prvič prenesel na platno Jean Renoir leta 1946). Glavno vlogo je zaupal Jeanne Moreau, poleg nje pa je nastopil tudi Daniel Ivernel (na sliki)

S poti po Italiji

Druge svetovne vojne se še živo spominjamo z vsemi grozotami. O prvi svetovni vojni govorimo le še to, kar smo prebrali v knjigah. Vse to, kar je Hitlerjeva soldateska počela od leta 1939 do 1945 po Evropi je pravzaprav samo nadaljevanje zločinov po isti Evropi, ki jih je storila Wilhelmova vojska v letih od 1914 do 1918.

Petdeset let je minilo, ko se je začela prva svetovna vojna. Ta je veljala okoli 26 milijard dolarjev. Žrtev je bilo osem milijonov in pol. Toda ta podatek in številke so majhne, če primerjamo, koliko danes, v miru trošimo na svetu za orožje. Nič manj kot 43.000 milijonov funtov. Zaloga nuklearnega orožja znaša 20 ton trinitrotoluola na slehernega prebivalca na zemlji. Še dve primerjavi sta zanimivi. V bitki pri Messinesu, ki je trajala 24 dni (od 21. maja do 14. junija 1917. leta), so izstrelili tri in pol milijona puškinih metkov, ali ena hidrogenska bomba bi ves ta kraj uničila v 24 sekundah. Število žrtev Hirošime, je enako številu padlih v bitki pri Arras. Rušilna moč bojne glave rakete Polaris, je 25-krat večja od atomske bombe, ki je uničila Hirošimo. To je samo nekaj skopih podatkov in primerjav, kako je približno izgledala prva svetovna vojna. Ko se sedaj oziramo nazaj in gledamo fotografije o tem zgodovinskem dogodku, se nam zdijo smešne. Toda prva svetovna vojna za tisti čas ni pomenila nič manj, kot za nas uničujoča druga svetovna vojna.

Zbogom orožje

Soča, Piave, Tilment... doline teh rek so tesno povezane s prvo svetovno vojno. Se vsem je gotovo dobro v spominu ameriški film »Zbogom orožje« po istoimenskem Hemingwayevem romanu. Film so posneli prav tam, kjer so se resnično odvijale bitke pred približno petdesetimi leti, ali kakor piše v zgodovinskih zapiskih v juliju 1916. leta. To je bila italijanska proti-

ofenziva na severu Italije. Se danes stojijo številni objekti povsod v dolinah vseh treh omenjenih rek, kjer so bila glavna prizorišča posameznih bitk. Na poti po Dolomitih sem se ustavil tudi v znani bolnišnici (iz filma Zbogom orožje). Zidovi so že porumeneli in načel jih je zob časa. Veliki rdeči križ, narisana na vseh straneh, te že od daleč opozarja, da je bila tu bolnišnica. Le streljaj od ceste, ki vodi iz Carbonina proti Cortini di Ampezzo, leži ta objekt, ki danes služi le še kot turistična znamenitost. Hkrati je to tudi spomenik na številne žrtve, ki so padle na tem področju. Italijonv je v prvi svetovni vojni padlo okoli 650 tisoč. Ti kraji so dobro v spominu tudi prenekateremu Slovincu in številne grobnice, ki jih srečaš po Italiji nosijo napise tudi s slovenskimi imeni. Omenil bi med njimi tri največje: prva je na Passo Pordoi (2239 m) pod mogočnimi gorami Dolomitov imenovanih grupa Sella, z najvišjim vrhom Piz d. Boe 3151 metrov. Tik pod vrh je speljana tudi gondolska žičnica na višino 2950 metrov. Pritetno sem bil presenečen, ko sem na vratih pla-

V prvi svetovni vojni je bilo pod orožjem 65 milijonov ljudi, mrtvih pa je bilo 8 milijonov 700 tisoč ljudi. V vojni je sodelovalo deset držav v okoli 700 milijoni prebivalcev, ali tri četrtine sveta

ninskega doma pri zgornji postaji žičnice zagledal napis »Prosimo zapirajte vrata« in »Dobrodošli« tudi v slovenščini. Precej bolj domače se počutiš.

Druga taka grobnica je (ta je menda najmočnejša v Dolomitih) na znanem hribu Pocol, visokem 1540 metrov nad smučarskim središčem Cortina di Ampezzo. Tu je pokopanih mnogo bojevnikov prve svetovne vojne, katerih imena ne bodo nikoli poznana.

Doberdob slovenskih fantov grob ali grobnica stotisočeri je tretja, ki leži nedaleč od naselja Ronchi di Legionari in se dobro vidi s ceste, ki pelje iz Trsta proti Benetkam. Tu je pokopanih mnogo slovenskih fantov, ki so se bojevali na Vršiču, v dolini Soče, Tilmenta in Piave. Vendar vse to danes služi italijanskemu turizmu. Tu se ustavljajo številni turisti iz vseh koncev sveta. Vsak prehod, čez katerega sem potoval, pa naj bo to Passo Sella (2214 m), Passo di Gardena (2121 metrov), ali Passo di Campo logno na višini 1875 metrov, je povezan s prvo svetovno vojno. Tu so se pomikale enote vojakov in ceste, ki vodijo danes čez te prehode, so bile v glavnem zgrajene že takrat pred petdesetimi leti.

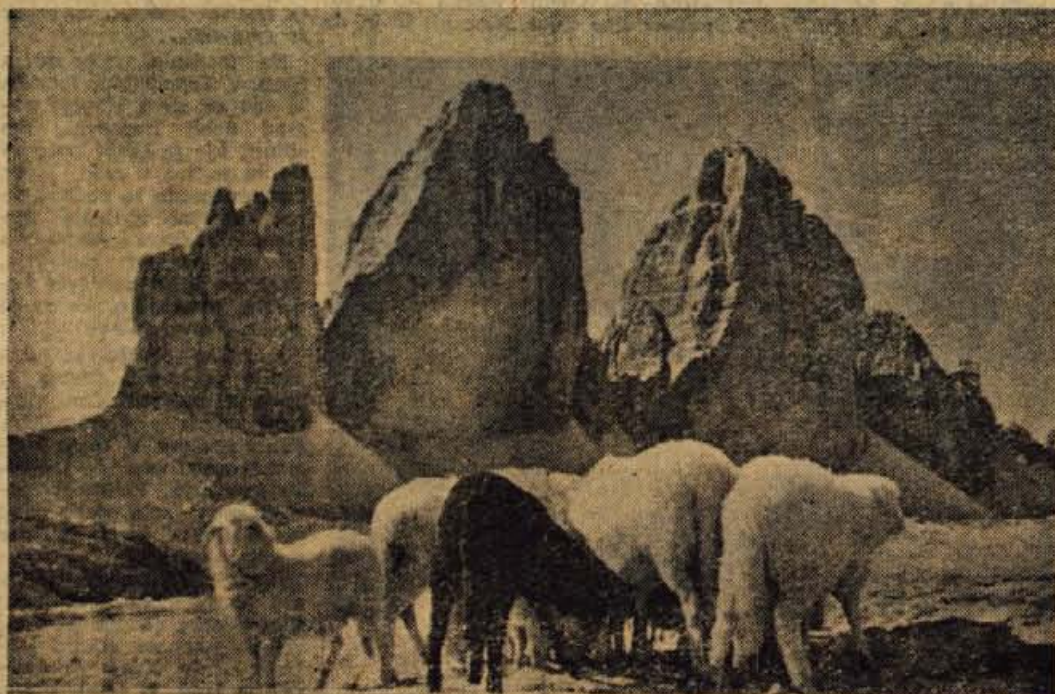
Se zgodbica iz Trsta

Trst izgublja pomen kot pristaniško mesto. V luki se ustavi sem in tja kakšna ladja. Industrije tu ni. Zato pa toliko bolj cvete trgovina in najrazličnejše prekupčevanje. Park pred železniško postajo je vedno poln ljudi, predvsem Jugoslovanov.

Ko sem prišel v Trst in stopil iz avtomobila, je k meni pristopil debelušast možič, ki je govoril na pol slovensko. V lepem etuiju mi je ponudil popolnoma novo uro za 15.000 lir. V žepu sem jih imel nekaj manj kot 4000. To sem mu tudi povedal in da ure ne morem kupiti. Cena je uri brž padla na znesek, kolikor denarja sem še imel. Jasno tudi tega denarja nisem hotel dati za uro. Možakar, precej jezen, je odšel. Sam sem se napotil na železniško postajo. Spet mi je pristopil isti človek in mi uro ponudil za borih 1000 lir. Približno takaj je podoba današnjega Trsta. Vse za denar, pa če tudi je pod vrednostjo, samo da se prodaja in od tega ljudje tudi živijo.

MILAN ŽIVKOVIĆ

Na bojiščih prve svetovne vojne

Tre Cime di Lavaredo (2999 metrov) so prava poslastica za najbolj izkušene alpiniste. Hkrati so to tudi najlepši vrhovi v italijanskih Dolomitih

RADIJSKI SPORED

VELJA OD 15. DO 21. AVGUSTA

Poročila poslušajte vsak dan ob 5.15, 6., 7., 8., 10., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30. Ob nedeljah pa ob 6.05, 7., 9., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30.

SOBOTA — 15. avgusta

7.15 Jutrarnja glasbena srečanja — 8.05 Paberkanje v domači glasbi — 8.25 Iz koncertov in simfonij — 9.00 Počitniško popotovanje od strani — 9.15 Pred mikrofonom so mladi kranjski glasbeniki — 9.30 Zabavna glasba iz Sovjetske zveze — 10.16 Jugoslovanski pevci popevk — 10.30 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 11.15 Pozor, nimaš prednosti — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Lahok opoldanski glasbeni spored — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Srečanje s kompozitisti narodno-zabavnih melodij — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.43 Poje moški zbor »Ivri Cankar« p. v. Marjana Lubiča — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.35 Vedri uvodni takti — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Tri scene iz opere Lucije Lammermour — 18.45 Novo v znanosti — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 V podvečer... — 20.30 Sobotni večeri v naših krajih — 21.15 Sobotni ples — 22.10 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Nočni akordi

NEDELJA — 16. avgusta

6.00 Dobro jutro — 7.15 Domači in narodni zvoki — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.52 Stare francoske pesmi — 9.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I. — 10.00 Se pomnite, tovariši... — 10.30 Pemi borbe in dela — 10.50 Zabavni zvoki — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 11.15 Vedre melodije z zabavnimi orkestri — 11.40 Nedeljska reportaža — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II. — 13.30 Za našo vas — 14.00 Koncert pri vas doma — 14.15 S potl po Španiji — 15.05 Danes popoldne — 16.00 Humoreska tega tedna — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Petruška — baletna glasba — 20.50 Sportna poročila — 21.00 Melodije v izložbenem oknu — 22.10 Godala v noči — 23.05 Nočni koncert jugoslovanske glasbe

PONEDELJEK — 17. avg.

7.15 Jutrarnja glasbena srečanja — 8.05 Domače polke in valčki — 8.25 Tako pojo in igrajo v Sofiji — 9.00 Za mlade radovedneže — 9.15 Pevski pozdrav iz tujih dežel — 9.30 S slovitimi interprefi v preteklost — 10.15 »Občutki« — samospeli — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Turistični napotki za tuje go-

ste — 11.15 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Opoldanski domači pele-mele — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Glasbeni avtomat — 15.15 Zabavna glasba — 15.45 Igra pihalni orkester Zagrebske vojne oblasti — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Zvočni razgledi — 18.45 Na mednarodnih križpotjih — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Revija slovenskih izvajalcev zabavne glasbe — 22.10 S popevkami po svetu — 22.50 Literarni nokturno — 23.05 Po svetu jazza

TOREK — 18. avgusta

7.15 Lahka koncertna glasba za dobro jutro — 8.05 Jugoslovanski pevci popevk — 8.35 Nastopajo mali vokalni in instrumentalni ansambli — 9.00 Počitniško popotovanje od strani do strani — 9.15 Zvoki kitare, harfe in harmonikarskega orkestra — 9.30 Cetrt ure z ansablom Aca Müllerja — 9.45 Zagorske narodne pesmi — 10.15 Z domačih opernih odrov — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 11.15 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Mali koncert lahke glasbe — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Suita št. 2 — 14.20 Slovenski ljudski plesi — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.30 V torek na svidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi z orkestri zabavne glasbe — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Koncert po željah poslušalcev — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 18. stoletje v češki glasbi — 20.20 Radijska igra — 21.26 Iz romantične koncertantne literature — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Nočni koncert

SREDA — 19. avgusta

7.15 Narodni in domači zvoki — 8.05 Plesni orkester Karel Vlach — 8.30 V ritmu koračnice — 9.00 Svet skozi sončna očala — 9.20 Zvočni mozaik — 10.15 Solistična instrumentalna zabavna glasba — 10.30 Clovek in zdravje — 10.40 Chopin v več zasedbah — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 11.15 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Opoldanski domači pele-mele — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Glasbeni avtomat — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Komorni zbor RTV Ljubljana poje pesmi raznih narodov —

16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi z našimi solisti — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Iz fonoteke radia Koper — 18.45 Kulturna transverzala — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Iz naših studiov — 20.15 Lakme — opera — 22.50 Literarni nokturno — 23.05 Plesna glasba

CETRTEK — 20. avgusta

7.15 Zvočni kaleidoskop — 8.05 Češke narodne v izvedbi ruskega narodnega ansambla — 8.25 Majhni zabavni ansambli — 9.00 Počitniško popotovanje od strani do strani — 9.15 Vesele počitnice — 9.30 Balkanske pitoreske — 10.15 Z opernimi pevci po svetu — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 11.15 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Z jugoslovanskimi pevci popevk — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Koroške narodne v priredbi Pavla Kernjaka — 14.20 Listi iz albuma z zabavnimi melodijami — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Od spirituala do modernih plesov — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi po glasbenih galerijah mojstrov — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu

PETEK — 21. avgusta

7.15 Od uverture do finala — 8.05 Češkoslovaška zabavna glasba — 8.35 Iz težkih dni — 9.00 Pionirski tednik — 9.30 Slovenski pevci popevk — 10.15 Orkester »Goldman band« igra koračnice — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 12.15 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Opoldanski domači pele-mele — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Glasbeni avtomat — 15.45 Mladinski zbori pojo — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi s pevci zabavne glasbe — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Promenadni koncert — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Trideset minut v studiu 14 — 20.30 Poje Komorni zbor iz Celja — 20.50 Arena za virtuozne — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.50 Literarni nokturno — 23.05 Med partiturami minulih tridesetletij

K I N O

Kranj »CENTER«

15. avgusta amer. barv. CS film VIKINGI ob 16. uri, ital. film SLASTI SOBOTNIH VEČEROV ob 18. in 20. uri, premiera ital. filma PREDSEDNİK STOP ob 22. uri
16. avgusta amer. barv. CS film VIKINGI ob 10. in 17. uri, nemški film DRAGA MOJA, OSTANES TU ob 15. uri, ital. film SLASTI SO-

BOTNIH VEČEROV ob 19. uri, premiera angl. filma NE-NAPOVEDAN SESTANEK ob 21. uri

17. avgusta angl. film NE-NAPOVEDAN SESTANEK ob 16., 18. in 20. uri

18. avgusta angl. film NE-NAPOVEDAN SESTANEK ob 16., 18. in 20. uri

19. avgusta ital. film PREDSEDNİK STOP ob 16., 18. in 20. uri

20. avgusta amer. barv. VV film DVORNI NOREC ob 16., 18. in 20. uri

21. avg. ital. barv. CS film STEGFRIED ob 16., 18. in 20. uri

Kranj »STORŽIC«

15. avgusta angl. film SPORTNO ŽIVLJENJE ob 17.30 in 20. uri,

16. avgusta amer. barv. CS film VIKINGI ob 14. uri, ital. film SLASTI SOBOTNIH VEČEROV ob 16. uri, nemški film DRAGA MOJA, OSTANES TU ob 18. uri, angl. film SPORTNO ŽIVLJENJE ob 20. uri

17. avgusta meh. barv. film NEVIHTA NAD MEHIKO ob 18. in 20. uri

18. avgusta ital. barv. CS film BENETKE, MESECINA IN TI ob 18. in 20. uri

19. avgusta premiera ital. filma SKANO BOA ob 18. in 20. uri

20. avgusta ital. film SKANO BOA ob 18. in 20. uri

21. avgusta ital. film PREDSEDNİK STOP ob 18. in 20. uri

Stražišče »SVOBODA«

15. avgusta amer. barv. CS film VIKINGI ob 20. uri

16. avgusta ital. film PREDSEDNİK STOP ob 20. uri

Cerkije »KRVAVEC«

15. avgusta italijanski film UGRABLJENE SABINKE ob 20. uri

16. avgusta ital. film UGRABLJENE SABINKE ob 16. in 19. uri

Naklo

16. avgusta ital. film PREDSEDNİK STOP ob 19. uri

Ješenice »RADIO«

15. do 16. avgusta ital. barv. film POSASTI V RIMU

17. avgusta ameriški barv. film ZADNJI VOZ

18. do 19. avgusta franc. film DEKLICA V IZLOZBI

20. do 21. avgusta češki barvni CS film CE PRIDE MACEK

Ješenice »PLAVZ«

15. do 16. avgusta francoski film DEKLICA V IZLOZBI

17. do 18. avgusta ital. barv. film POSASTI V RIMU

20. do 21. avgusta češki CS film IKARIA X B-1

Zirovnica

15. avgusta nemški film TUDI TO JE ŽIVLJENJE

16. avgusta francoski film SEDEM SMRTNIH GREHOV

19. avgusta ital. barv. film POSASTI V RIMU

Dovje-Mojstrana

15. avgusta francoski film SEDEM SMRTNIH GREHOV

16. avgusta nemški film TUDI TO JE ŽIVLJENJE

20. avgusta ital. barv. film POSASTI V RIMU

Koroška Bela

15. avgusta češki CS film IKARIA X B-1

16. avgusta amer. barv. CS film STIRJE APOKALIPTICNI JEZDECI

17. avgusta franc. film DEKLICA V IZLOZBI

Kranjska gora

14. do 15. avgusta amer. barv. CS film STIRJE APOKALIPTICNI JEZDECI

16. avgusta češki CS film IKARIA X B-1

20. avgusta franc. film DEKLICA V IZLOZBI

Ljubno

15. avgusta ital. barv. film ORIENTALKE ob 20. uri

16. avgusta franc. barv. film OKUS NASILJA ob 18. uri

Podnart

15. avgusta franc. film KAMIKAZE ob 20. uri

16. avgusta franc. film KAMIKAZE ob 17. uri

20. avgusta amer. film BUSTER KEATON IN GENERAL ob 20. uri

Duplica

15. avgusta amer. film TAJNI DRUZABNIK ob 18. uri

18. avgusta franc. CS film MONGOLI ob 20. uri

19. avgusta franc. barv. CS film MONGOLI ob 18. uri

Radovljica

15. avgusta ital. barv. CS film BAGDADSKI LOPOV ob 18. uri

16. avgusta ital. barv. CS film BAGDADSKI LOPOV ob 18. in 20. uri

16. avgusta franc. film KROG PREVAR ob 16. uri

18. avgusta ameriški film BUSTER KEATON IN GENERAL ob 20. uri

19. avgusta ameriški film BUSTER KEATON IN GENERAL ob 18. in 20. uri

20. avgusta nemški film FLAMANKA ob 20. uri

21. avgusta nemški film FLAMANKA ob 18. uri

21. avgusta špan. ital. barv. CS film KRVAVI KAPETAN ob 20. uri

»Kaj se sploh razburjajo!« je nedovoljno funkcionar Fido Čuček, ko so mu povedali, da se je prišla delegacija sindikata tovarne ptičjih strašil pritožiti zaradi nizkih prejemkov. »Od vseh podjetij te stroške v Sloveniji imajo najlepše plače, še delavci ljubljanskega servisa za popravilo ptičjih strašil se lahko skrivajo pred njimi. Naj bodo veseli, da živijo na Gorenjskem! No, sicer pa imamo pri rokah dovolj zgovornih statistik in zbirnikov, da jim lahko dokažemo, kako neosnovane in neupravičene so njihove pritožbe. Tovarišica tajnica, spustite jih noter!«

Delegacija je vstopila. Razgrnila je pred tovarišem Čučkom svoje križe in težave: pojasnila je, kako grdo nevarno delo je izdelovanje ptičjih strašil; opozorila je, da drugod že proizvajajo strašila na tekočem trakcu, ko na Gorenjskem še vedno brkljajo v zastarelih obratih iz časov rajne Avstrije; potožila je, kakšne težave imajo s kooperanti, ki tako nerodno dobavljajo počene kable, oskubljene metle in oguljene suk-njiče; razburjala se je zaradi ne-loyalne konkurence zasebnih vrtičkarjev in kmetov, ki na svojih njivah postavljajo strašila, kakršna sploh ne odgovarjajo JUS-u in so veliko cenejša od ptičjih strašil družbenega sektorja; zmajevala je z glavo nad premajhnim dotokom novega kadra, kajti mladi ljudje gredo raje za strašila v pisarne; se srdila nad neurejenim uprašanjem pokojnin, ki silijo penzioniste, da si iščejo honorarne zaposlitve kot živa ptičja strašila in tako dalje in naprej. Nazadnje je delegacija tovarne »Bu-bu« po teh uvodnih salvah prešla na glavni namen svojega poslanstva. Zastokala je zaradi slabih plač v industriji ptičjih strašil nasploh in v tovarni »Bu-bu« posebej. Pobožno je izrazil željo, naj tovariš Čuček kot predstavnik tako pomembnega družbeno-političnega foruma pomaga in sproži akcijo za izboljšanje njihovih prejemkov, kajti preje ali kasneje je treba to uprašanje rešiti, raje prej, so še urno pristavili.

Zdaj je bil na vrsti funkcionar Fido Čuček. Tudi on je razgrnil pred delegacijo svoje argumente.

REPUBLIŠKO POVPREČJE

Zasul je obiskovalce s ploho analiz, bilanc, statističnih poročil in zbirnikov, ki so vsak sleherni dokazovali neizprosno dejstvo: prejemki delavcev tovarne »Bu-bu« so nad republiškim povprečjem! Niti v Ljubljani, ne na Primorskem, še manj na Štajerskem in Dolenjskem, plače v industriji ptičjih strašil ne dosegajo plač njihovih vrstnikov v gorenjskih občinah. Papirji tovariša Čučka se niso motili in delegacija je morala z dolgim nosom domov razlagat svojim kolegom, da dobivajo itak nekaj juvčekov več kot je republiško povprečje in naj bodo torej lepo zadovoljni in naj nikar po nepotrbnem ne delajo zgage.

Ko so se vrata zaprla za delegati, je tudi funkcionar Fido Čuček vstal. Pošteno se je spotil. Pospravil je papirje in z vzdihom odšel čez cesto v restavracijo. Potreben je bil krepkega okrepljenja. Naročil si je dunajski zrezek in se pošteno podprl. Nato je zabteval račun.

»Kaj? Dunajski zrezek celih 480 dinarjev!« se je začudil.

»Seveda! Kaj ste pa mislili?« je odvrnil natakarica.

Tovariš Čuček je plačal in se jezen vrnil v pisarno. »Presnete gorenjske cenel!« je rentačil. »Kjerkoli sem hodil, v Ljubljani, na Primorskem, da o Štajerski in Dolenjski sploh ne govorim, povsod sem za zrezek dal manj kot pri nas. Prav ima žena, ko ves čas stoka, da je cena hrani na Gorenjskem visoko nad republiškim povprečjem...«

VILKO NOVAK

Kako vroče je in kako prijetno hladna voda! Tudi zale mladenke na sliki so povsem takega mnjenja. Na njihovih obrazih je videti, da imamo prav.

Izkoristiti vsako priložnost in svoje telo v kar največji možni meri, ki je še dopustna na javnih kopališčih, izpostaviti soncu.

Neovrgljivo pravilo za ta letni čas, moto, ki je vezan na mladost, energijo in življenje.

Tale posnetek je nastal v Skofji Loki, toda priznajte, lahko bi bil tudi z Bleda, iz Bohinja ali s katere koli plaže v tem letnem času.

Plaže cvetijo, kože rjavijo...

Televizija

SOBOTA — 15. avgusta

RTV Ljubljana — 19.15 Objava dnevnega sporeda — 19.17 Kaj bo prihodnji teden na sporedu — 19.32 Nenavadni konj Champion — film — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Ljubljana — 20.30 Cik-cak — RTV Beograd — 20.45 Ogleдалo državljana Pokornega — RTV Ljubljana — 21.45 Dr. Kildare — film — 22.35 Poročila

NEDELJA — 16. avgusta

RTV Ljubljana — 9.30 Deček iz cirkusa — film — RTV Zagreb — 10.00 Kmetijska oddaja — Sportno popoldne — RTV Beograd — 20.00 TV dnevnik — RTV Zagreb — 20.30 Melodije Jadrana — zaključni večer — RTV Ljubljana 22.00 Kratki filmi — 22.45 Prenos finala »Melodije Jadrana« v Splitu — RTV Zagreb — 23.30 Včeraj, danes, jutri

PONEDELJEK — 17. avg.

RTV Ljubljana — 19.08 Objava dnevnega sporeda —

19.10 TV obzornik — 19.30 Britanska enciklopedija — RTV Beograd — 20.00 TV dnevnik — 20.30 Tedenski športni pregled — RTV Zagreb 21.00 Mrtvi ne govorijo — II. del filma — 22.30 Včeraj, danes, jutri

TOREK — 18. avgusta

Ni sporeda!

SREDA — 19. avgusta

RTV Ljubljana — 19.08 Objava dnevnega sporeda — 19.10 TV obzornik — RTV Zagreb 19.30 Za poletne po-

čitnice — RTV Beograd — 20.00 TV dnevnik — RTV Zagreb — 20.30 Propagandna oddaja — RTV Ljubljana 20.45 Tržaške lučke — RTV Zagreb — Reportaža — RTV Beograd 22.05 Hemingway — dokumentarni film — RTV Zagreb — 22.15 Včeraj, danes, jutri

CETRTEK — 20. avgusta

RTV Ljubljana — 19.08 Objava dnevnega sporeda — 19.10 TV obzornik — 19.30 S kamerom po Afriki — RTV Beograd — 20.00 TV dnevnik — RTV Ljubljana — 20.30

Cik-cak — 20.45 Studentska soba — repriza TV drame — 22.00 Poročila

PETEK — 21. avgusta

RTV Ljubljana — 19.08 Objava dnevnega sporeda — 19.10 TV obzornik — RTV Beograd — 19.30 Taškent — mesto izobilja — 20.00 TV dnevnik — 20.30 Propagandna oddaja — RTV Zagreb — 20.45 Studio 13 — RTV Beograd — 21.45 Jazabelle — ameriški film — RTV Zagreb 23.15 Včeraj, danes, jutri